

O kmetijski obrtniji.

Spisal Rihard Dolenc.

(Dalje.)

C. Konoplja.

4. pismo.

Koj v prvem stavku tega spisa „o predivstvu“, je bilo omenjeno, da zraven pridelovanja in izdelovanja lanú je tudi konoplja, če ne ravno enacega, saj vendar zelo visocega pomena za avstrijsko kmetijstvo.

Za tega del treba, da tudi o tem nekoliko govorim: V tako natanjčnost pa, kakor pri lanu — ako se sme to natanjčnost imenovati — se spuščati tudi pri konoplji, bilo bi skoro nepotrebno. Čeravno se konoplja povsod po lanu nadomestiti ne dá, vendar le so laneni izdelki človeštvu veliko veliko večja potreba. Tako na primer vsak človek skozi celo svoje življenje potrebuje srajce, spodnice, rute itd., kar se od vrvi, vreče in druge konopne debeline reči ne more. Res je sicer, da se dá tudi iz konoplje tanjka roba izdelati; a vendar vsikdar ne taka, kakoršna iz lanú; najtančnejše konopno platno je še le na pol tako tanko, kakor najtančnejše laneno. Nasproti pa lan, kar se trdnosti tiče, konoplje nikoli doseči ne more. Razun tega kažejo tudi skušnje, da, kjer koli se jame predivstvo povzdigovati, je konoplja prisiljena, v kratkem času od tankega izdelovanja odstopiti; ona ni v stanju, kar se tančiče tiče, zahtevam mogočne gospé „mode“ zadostevati. Vendar utegne tudi konoplja v kranjski deželi še do velicega pomena dospeti.

To toraj so vzroki, da moremo o konoplji bolj na kratko govoriti. Al konoplja je v vsem tudi manj kočljiva rastlina. Ona ne tirja nikakor takega kmetijskega gojenja kakor lan, zatega del se dajo vsa kmetijska dela z malo besedami navesti.

Že zadnjič smo omenili, da vrvarji potrebno surovo snovo iz tujih dežel kupujejo; to isto veljá pa tudi od platna za vreče, žaklje in jadra.

To vse so snove, katerih ni treba še le daleč na prodaj voziti, kajti Trst in ž njim morje, na katerem se potrebuje največ konopnih izdelkov, sta pred durmi naši deželi.

Da se pri nas na Kranjskem konoplja prav dobro sponaša, o tem ni dvombe. To pa imamo zahvaliti se 1. dobremu podnebjju, 2. ugodnemu svetu, in 3. kar je poglavitna stvar, veliki zadovoljnosti te rastline, zaradi katere nam semena ni treba tako izbirati kakor pri lanu.

Da so nekatere dežele ali pa posamesni kraji v teh deželah zavoljo odlično žlahne konoplje imenitni, to je znano. Tako, na primer, je laško seme iz Kremone in bližnje okolice, v takem číslu kakor lanéno seme Rigajsko. Tako se hvali tudi seme iz Brajzgaua in Elzasa. Najbliže nam pa je prav dobro seme iz ogerskega komitata Apatin-a, od kodar se dosti semena na Pemsko, Moravsko, Šlesko itd. izpeljuje.

Velicega pomena je pri konoplji to, da sčasoma ne zdivjá tako kakor lan, kajti enkrat priskrbljeno izvorno seme dá v prvem letu ravno tako žlahne konoplje kakor 10 let potem. Vendar je pa treba tudi tukaj nekolike pozornosti. Pabst pravi: Semensko konopljo je najboljše redko v vrste sejati, na primer, okoli njive, na kateri krompir raste.

Posebnosti toraj pri pridelovanju konopnega semena ni. Kdaj da je zrelo, vrabci, ščinkovci in drugi tiči najbolj povedó.

Tudi o konoplji pristojnem zemljišču, setvi in drugem delu do ruvanja je le malo kaj povedati. Konoplja skora na vsakem dobro postreženem zemljišču dobro raste, vendar plitvo ne sme biti. Najbolj služi konoplji

zemljišče s črno zemljo, nekoliko soldanasta ilovica ali pa peščena tudi ni slaba. Izvrtstno se sponaša na Pemskem in Moravskem, na izpuščenih in posušeni ribnikih.

Kar se kolobarja tiče, je konoplja na mestu po prahi, na novini, po korenstvu, žitu, detelji itd. Celó sama po sebi več let zaporedoma dobro raste, ako jej le gnoja ne primanjkuje, kajti gnoja zahteva dosti na vsaki zemlji. Po konoplji tudi vse dobro stori. Gnojí se konoplji z živinskim gnojem; gnoj pa mora biti že preležan, in pred zimo ali pa koj po zimi naj se podorje. Najizdatnejši je golobjek, ovčjek in človečjek, zmešan z različno šaro, na primer, s sajami, pepelom itd., v tako imenovani zmes ali kompost, kakor Pabst uči.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* Pokončavanja hroščev (kebrov) so se začeli umni gospodarji čedalje bolj poprijemati. Baron Mandel v Gradcu je za 140 mernikov hroščev, ki so bili letos na njegovem posestvu na Štajarskem, „Lanah“ imenovanem nabrani, plačal 105 gold. V Švajci je lani vlada za nabranih 70.000 mernikov hroščev plačala okoli 8000 gld. Kmetijska družba kranjska ima že dve leti pripravljenih 300 gld., da bi jih po namenu hranilnice razdelila za pokončane hrošče; al, kakor da bi se bil ta mrčes teh 300 gold. vstrašil, spet letos ga je bilo tako malo, da le županija iz Črnega Vrha je družbi kmetijski naznanila 22 mernikov pokončanih hroščev, za katere bode plačilo dobilo 6 oseb, ki so jih nabirale. Naj pri tej priliki omenimo, da niso tako stanovitna kebrova leta, kakor se navadno misli; zadnje kebrovo leto na Kranjskem je bilo leta 1864. in letos čez 5 let še črvi niso zlezli iz zemlje, kjer so že dokaj škode naredili.

Národne stvari.

Slovanska národnost ni več igrača.

Nemškutarji, lahoni in magjaroni se še zmiraj tu in tam napihujejo tako, kakor da bi oni trije kralji bili Avstriji. Al temu napuhu kljenka zadnja ura. Slovani čedalje živeje čutijo, da so narod, ki v ustavni državi ni vstvarjen zato, da bi drugim narodom hlapec bil; oni nočejo gospodovati drugim, a siti so gospodstva tujega. Avstrija je dosti velika, da narod ni narodu nikjer na poti v národnem gibanju, in imajo tudi pravico to zahtevati in bojo to zahtevali.

Naj bralcem svojim danes priobčimo dva živa dokaza čedalje iskrenejše zavesti slovanske.

Eden nam je pismo slovanskih dalmatinskih ladijinih lastnikov in kapitanov, s katerim nameravajo delegaciji na Dunaji protest poslati, da na novih zastavah avstrijskih kupčijskih ladij ni slovanskih barv. To pismo je v Trstu podpisalo nad 30 ladijinih lastnikov in kapetanov.

Glasí se blizo tako-le:

„1. dan avgusta t. l. dobí postava od 24. decembra 1867. zaradi nove avstrijsko-ogerske ladijine zastave svojo moč.*) Podpisani ladijini lastniki in kapetani nočejo one postave napadati, al kot svobodni državljani morajo sl. delegaciji na srce položiti, da se predrugači ta postava in sicer tako, da tudi slovanske barve na zastavi najdejo svoje mesto. Zastava je znamenje

*) In prememba te zastave, ki jo zahtevajo Magjari, stojí v stroškovniku delegacij zapisana z 28.000 gold. Koliko denarja — in to prav nepotrebno! V kolikošne stroške nas bojo Magjari še zakopali?! Vred.

naroda ali države, pod katerim se vsi sinovi enega naroda ali ene države v srečnih ali nesrečnih dnevih zbirajo tako kakor pod streho očetovo. Kakošno moč do srca ima tako znamenje, vé le ta, kdor je svoje žive dni bival daleč od doma, in hipoma med sto in sto tujimi zastavami zagleda svojo domačo zastavo. O takem pogledu se oživi domoljubje iznova in narodni ponos se dvigne človeku. Tako dela zastava na Angleža, tako na Francoza, tako na vsak drug narod svetá, — le na Slovana, žalibog! ne, ki je avstrijsko-ogerski državi podložen. Nova avstrijsko-ogerska zastava ne more Slovnanu navdihniti nikakoršnega domoljubja, — ona ga marveč le spominja narodnega trpljenja in mu zaduší vso njegovo narodno navdušenost. Mi ne vprašamo: kamo pridemo s tem? — mi vprašamo le: ali je to pravica? Odločno moramo odgovoriti, da ni! Nekdanja avstrijska ladija tudi ni bila brez pogreškov; al saj to dobro je imela, da v narodnem smislu ni bila enostranska. Zdaj ko je Njih Veličanstvo enake pravice vsem narodom priznalo, je prav velika napaka to, da ravno tisti narod, ki edini sam dela avstrijsko mornarstvo, se popolnoma v nemar pušča. Prašajte le od Trsta do Kotora: kdo da so avstrijski mornarji, kterege naroda so? In slišali boste, da so Slovani. Naša misel je tedaj ta, da ne zahtevamo nič nespodobnega, in da 18 milijonov Slovanov v Avstriji, ki nikdar nikoli niso oskrunili zastave avstrijske, to isto zahtevati more, kar zahtevata Nemeč in Magjar!“

Dalje razlaga pismo, da bi se na razstavah mornarskih prav dobro razvrstili dale narodne barve in sicer tako, da beli križ pride v sredo; zgorej na eni strani staro-avstrijske barve, pod njo zelena (ogerska), na drugi strani gori modra (slovanska) in pod njo rdeča barva. — „Radovedni smo — pravi dopisnik iz Zadra v „Zukunft“ — kako bote delegaciji rešili to peticijo? Naši mornarji se ne dajo v kozji rog vgnati.“ (Menda se ne motimo, ako rečemo, da bode velika večina delegacijska pravično to zahtevanje — djala „ad acta“.)

Drugo veselo in zeló pomenljivo znamenje, da zavést národna slovanska še čedalje bolj živi v Avstriji in se oglašuje tudi med vojaki, je pa telegram, ki sta ga dva c. kr. česka polka iz Olomuca poslala taboru poleg Gradišča Mnihovega, ki se je glasil tako-le:

„Našim bratom na taboru poleg Mnihovega Gradišča 11. julija! Po postavah vezani se ne moremo udeležiti tabora Vašega. Zato vsem slovanskim bratom in hčerkam iz srca kličemo: „Na zdar! (na zdravje!)“ Bratje! ljubezen do predrage domovine in do národnih pravic z Vami deleči krepčamo si tudi svoje moči! Naše geslo je: Svoboda za Bohemijo, Moravijo in Šlezijo!“ Olomuška polka 74. in 36.“ (Ali so tudi vikše vojaške oblasti ta telegram zaslišale s tako radostjo kakor taboriti poleg Mnihovega Gradišča, to je zeló dvomljivo; svetu pa je dokaz, da tudi tesna vojaška suknja ne zadušuje roljubja več, ki se strinja z blagrom Avstrije.

Vrtec lepoznanški.

Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

V.

Zopet nahajamo se v dolinici N—*ske grajščine. Nastopila je bila mila spomlad; gola zemlja odela se je zopet s travo in različnimi cvetkami, gora pa z

zelenim listjem. Glogovo grmovje je stalo v najlepšem belem svojem cvetu, ter je bilo videti iz daljave kakor deklica, zavita v tanko naličje svoje nedolžnosti.

Na večer je bilo. Zapadni vetrič šumljal je po mladem listju vinske trte, potočič žuborel je mirno v dolini; mesec svetel je na vedrem nebeškem oboku, in le tu in tam ozirala se je kaka svitla zvezdica s svoje višine na mirno zemljo, med tem ko so druge neštetilne njihove tovaršice zatemnjevale v sreberno-beli mesečini. Mirisne sapice so hlopele iz cvetoče zemlje in zakasnjeno v svoje gnjezdo ptičico pozdravljali so radostno čvrčeči mladiči njeni. Izprek loga cinkal in odmeval je glas večernega zvona in razlegal se dalje ob dolini po vinogradih in zelenih logih, ter brenčé v zraku pobratoval se s tihim večernim vetričem.

Ko glas zvona omolkne in čvrčanje tičic prestane, začuje se izpod nekega grma tih globok zdihljaj, ki pa je zdajci, zedinjen s tihim vetričem, zginil prek doline. — Je li bil to cvet padajoč od gloga, obžalovajoč svoje kratko življenje; ali je bil grm sam, zdihovajoč po svojem zgubljenem kinču?.... To ni bil zdih padajočega cvetja niti glogovega grma, — ampak izvil se je iz otožnega srca Ljuboslave, tugajoče po zgubljeni prijateljici. — Odkar se je v Karlovcu v neizrekljivi svoji žalosti poslovila od Judite, ni še čula glasa o njej, in nemir in skrb napolnjevala jej je dušo, da bi se jej ne bila pripetila kaka nesreča. Bolehnemu očetu si ni upala razkrivati svojih dušnih britkosti, da bi jim s svojimi solzami ne ranila srca; — družega pa tudi ni imela pod solncem, da bi mu bila kaj potožiti mogla.

Po hudi nevihti nastopi sopet lepo, vedro vreme. Le za Ljuboslavo ne pridejo več jasni, solnčni dnevi.

Minuli so bili zopet tedni in meseci, minul nekako ravno leto in dan. — Očetova bolezen prihajala je čedalje hujša. Podrla ga je poslednjič na posteljo tako, da se nič več ni mogel ganiti z nje. Ker je mnogo dni neprestano stregla ob postlji bolnemu očetu, silil jo je on sam pod vedro nebo, da bi se — tako so djali oče v britki šali — porazgovorila z vetričem, napila se mirisnega zraka, ter okrepčala si po dolgem sedenji zastale ude. Ogrnila se je toraj v svoj beli plašč, poljubila očeta v blede čelo ter zopet šla k svojemu že od zdavnej priljubljenemu kraju. Solnce se je bližalo tudi danes že zapadu; vsede se, kakor po navadi, pod cvetoči glogov grm, prekriža si roke na prsih, in — zamišljena tako sedi. — Kaj neki premišluje zopet? Misli li, kam da hoče zdaj svitloba dneva, ki od le-tod izginuje? Ali misli morebiti, od kod vetrič pihljá? — Ne vemo! Pristopimo bliže in pogledjmo jej v črno okó.

Da! ravnoprav svitlo je še v zraku; izhajoči mesec ga tudi zraven še nekoliko razsvitluje, toraj nadjamo se, da zaznamo vse, o čemur naša blaga Ljuboslava sanja, o čemur tako tiho premišluje in duhta. — Glejmo tedaj! Poleg spomina na Judito, ljubljeno prijateljico in sestrico njeno, sili se jej še nekdo v srce, s katerim se kratkočasi v svojih mislih. In kdo je le ta nekdo? — On je pomočnik očetu pri gospodarstvu, njega desna roka. Zal, vrl mladeneč je. Ljuboslavina vmišljija našla je v njem dušo, ki se je porazumela z dušo njeno; našla si je bitje, kakoršno si je od moža pričakovala, kteremu bi mogla pouzdati srce in dušo svojo. Krasen je bil le-ta mladeneč; al edine telesne brhkote ni si imela Ljuboslava še kot vzor. Plemenito srce, plemenita duša mora kinčati onega, na kogar bi se ona navezala; svoboden v delovanji in mislih brez drzovitosti, z vdanim duhom brez hlimbe; z ljubečim srcem brez prilizovanja, ki se pogostoma čuje: „ti si moja večna ljubezen, solnce mojega življenja, brez tebe mi